

Pidyon Shevuyim: The Great Mitzvah to Free Hostages

Rabbi Michael Taubes

1. בראשית פרשת לך לך פרק יד

(יד) וישמע אברם פי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן:

(טו) ויחלק עליהם לילה הוא ובעבדיו ויפם וירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק:

(טז) וישב את כל הרקש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם:

2. רש"י בראשית פרשת לך לך פרק יד

(יד) וירק - כתרגומו וזריו ...

חניכיו - חנכו כתיב זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה, וכן (משלי כב ו)

חנוך לנער, (במדבר ז יא) חנכת המזבח, (תהלים ל א) חנכת הבית ובלע"ז קורין לו איניצי"ר [לחנוך]:

שמונה עשר ושלוש מאות - רבותינו אמרו אליעזר לבדו היה, והוא מנין גימטריא של שמו:

3. בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מג

ב וישמע אברם כי נשבה אחיו... וירק את חניכיו - ...אבא בר זבדא אמר בכלי זיין הוריקן היך מה דאת אמר (תהלים לה) והרק חנית וסגור לקראת רודפי, אמר רבי שמעון בן לקיש באבנים טובות ומרגליות הוריקן היך מה דאת אמר (תהלים סח) ואברותיה בירקרק חרוץ, רבי לוי אמר בפרשת שוטרים הוריקן, היך מד"א (דברים כ) מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו, חניכיו, בעלי חניכתו שמם אברם כשמו, שמנה עשר ושלוש מאות ריש לקיש בשם בר קפרא אליעזר לבדו היה, מנין אליעזר י"ח וג' מאות...

4. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לב עמוד א

וירק את חניכיו ילידי ביתו - רב אמר: שהוריקן בתורה, ושמואל אמר: שהוריקן בזהב. שמנה עשר ושלוש מאות - א"ר אמי בר אבא: אליעזר כנגד כולם. איכא דאמרי: אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי.

5. רש"י מסכת נדרים דף לב עמוד א

שהוריקן בתורה - שלימדם תורה כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה כהוא לימדן תורה.

שהוריקן - לשון ציהוב שנא' (תהלים סח) ואברותיה בירקרק חרוץ שנתן להם זהב הרבה.

אליעזר - היה שקול כנגד כולם.

אליעזר הוא חושבניה - דאליעזר בגימטריא שמנה עשר ושלוש מאות שלא היה עמו אלא אליעזר לחוד.

6. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ח עמוד א - עמוד ב

איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא, שדרה ארנקא דדינרי לקמיה דרב יוסף, אמרה: ליהוי למצוה רבה. יתיב רב יוסף וקא מעיין בה, מאי מצוה רבה? א"ל אביי, מדתני רב שמואל בר יהודה: אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבויים, שמע מינה:

פדיון שבויים מצוה רבה היא. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמור רבנן דפדיון שבויים מצוה רבה היא? א"ל, דכתיב: והיה

כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי, ואמר רבי

יוחנן: כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו... שבי [קשה מכולם], דכולהו איתנהו ביה.

7. רש"י מסכת בבא בתרא דף ח עמוד ב

שבי כולהו איתנהו ביה - שהוא ביד העכומ"ז לעשות בו כל חפצו אם למות [אם לחרב] אם לרעב.

8. תוספות מסכת בבא בתרא דף ח עמוד ב

פדיון שבויים מצוה רבה - והא דאמר בפרק בני העיר (מגילה דף כז.) אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ולא קתני פדיון

שבויים שמא מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך למיתני.

9. ירמיהו פרק טו

- (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אִם יַעֲמֹד מִשָּׁה וּשְׂמוּאֵל לְפָנַי אִין נִפְשִׁי אֶל הַעָם הַזֶּה שְׁלַח מַעַל פָּנַי וַיִּצְאוּ:
(ב) וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלָיךָ אָנָּה נִצָּא וְאִמְרָתְ אֲלֵיהֶם פֹּה אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר לְמָנֹת וְאֲשֶׁר לְחָרֹב וְאֲשֶׁר לְרָעַב וְאֲשֶׁר לְשָׂבִי לְשָׂבִי:

10. רש"י ירמיהו פרק טו

- (א) משה ושמואל - שניהם נזקקו לבקש רחמים על ישראל ומתחלה החזירום למוטב ואח"כ התפללו עליהם ולא עלה בלבם להשיב אפי עד שהחזירום למוטב... אתה אינך יכול להשיבם אלי לכך אל תתפלל עליהם:
(ב) אשר למות וגו' - כל המאוחר בפ' קשה מחבירו חרב קשה ממות מיתת חרב מנוולת ומיתה על מטתו אינה מנוולת... רעב קשה מחרב שזה מצטער וזה אינו מצטער... שבי כולהו איתנהו בגוה:

11. רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ח

הלכה י

פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך, ובטל מצות פתח תפתח את ירך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים.

הלכה יא

אנשי העיר שגבו מעות לבנין בית הכנסת ובא להן דבר מצוה מוציאים בו המעות, קנו אבנים וקורות לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים, אע"פ שהביאו את האבנים וגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הכל לבנין מוכרין הכל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם בנו וגמרו לא ימכרו את בית הכנסת אלא יגבו לפדיון מן הצבור.

12. דברים פרשת ראה פרק טו

- (ז) כִּי יִהְיֶה כָּךְ אֲבִיוֹן מֵאֲחִיךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֶלְהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תֹאמַר אֶת לִבְבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיוֹן:
(ח) כִּי פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לֹא וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטָנּוּ דַּי מִחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ:

13. ויקרא פרשת קדושים פרק יט

- (טז) לֹא תִלַּךְ רִכְלֶיךָ בְּעַמִּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רַעֲךָ אֲנִי יְהוָה:
(יח) לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֶּתָ לְרַעֲךָ כְּמוֹךָ אֲנִי יְהוָה:

14. ויקרא פרשת בהר פרק כה

- (לו) אֵל תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרַאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחִי אֲחִיךָ עִמָּךְ:
(נג) כִּשְׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא יִרְדָּנּוּ בְּפָרְךָ לְעִינֶיךָ:

15. משלי פרק כד

- (יא) הִצֵּל לְקֹחִים לְמָנֹת וּמְטִים לְהַרְגֵם אִם תִּחְשָׁוּ:

16. שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנב

סעיף א

פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן. ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים. הילכך לכל דבר מצוה שגבו מעות בשבילו, יכולים לשנותו לפדיון שבויים. ואפילו אם גבו לצורך בנין ב"ה, ואפילו אם קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבנין, שאסור למכרם בשביל מצוה אחרת, מותר למכרם לצורך פדיון שבויים. אבל אם בנאוהו כבר, לא ימכרו אותו. ומ"מ הנודר סלע לצדקה, אין פדיון שבויים בכלל ואין לפדות בסלע זו רק מדעת בני העיר (מהרי"ק שורש ז') כדלקמן סימן רנ"ו סעיף ד').

סעיף ב

המעלים עיניו מפדיון שבויים, עובר על לא תאמץ את לבבך (דברים טו, ז). ועל לא תקפוץ את ירך (דברים טו, ז). ועל לא תעמוד על דם רעך (ויקרא יט, טז). ועל לא ירדנו בפרך לעיניך (ויקרא כה, נג). ובטל מצות פתוח תפתח את ירך לו (דברים טו, ח). ומצות וחי אחיך

עמך (ויקרא כה, לו). ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח). והצל לקוחים למות (משלי כד, יא). והרבה דברים כאלו. סעיף ג

כל רגע שמאחר לפדות השבויים, היכא דאפשר להקדים, הוי כאילו שופך דמים.

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג

סעיף יג

גבו מעות לבנין בהכ"נ ובא להם דבר מצוה, מוציאין בה המעות; קנו אבנים וקורות, לא ימכרום לדבר מצוה, אלא לפדיון שבויים; אע"פ שהביאו האבנים וגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הכל לבנין בהכ"נ, מוכרים הכל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם בנו וגמרו, לא ימכרו בהכ"נ אלא יגבו לפדיון מן הצבור.

18. משנה ברורה סימן קנג

(עז) דבר מצוה - מדסתם משמע כל דבר מצוה כצדקה וכיו"ב אף שאינה חמורה מקדושת בהכ"נ ואע"ג דלעיל בס"ה פסק בגבו מעות דאין משנין אלא לקדושה חמורה הכא מיירי ע"י זט"ה במעמד אנשי העיר דשרי להוציא המעות אף לקדושה קלה...

(עח) לא ימכרום לד"מ - אע"פ שע"פ הדין מותר ע"פ זט"ה במא"ה אפילו להוציא לחולין כ"ש לד"מ מ"מ לא יעשו כן [מ"א] ויגבו מן הצבור:

(פ) לא ימכרו ביהכ"נ - פי' אין ראוי לאנשי העיר לעשות כן אבל מן הדין שרי בפדיון שבויים ולקדושה חמורה בכל גווני ואפילו בלא זט"ה במעמד אנשי העיר:

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג

סעיף ו

מוכרים בהכ"נ, וכן שאר דברים שבקדושה ואפי' ס"ת, להספקת תלמידים או להשיא יתומים בדמיו.

20. משנה ברורה סימן קנג

(כד) או להשיא יתומים - ואפילו יתומות דאע"ג דאין האשה מצווה על פריה ורביה מ"מ לשבת יצרה שייך גם באשה. וה"ה דמוכרין ס"ת לפדיון שבויים [מ"א וכן הסכים הא"ר בשם כמה פוסקים] ועיין לקמן בסי"ג במ"א שם דמוכח דאין ראוי למכור אפילו ביהכ"נ ואפילו לפ"ש כ"א בשא"א להשיג מעות אחרות ע"ז מן הצבור ובאופן זה בודאי מותר אפילו בשאין להם רק ביהכ"נ אחת...

21. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מה עמוד א

מתני'. אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם; ואין מבריחין את השבויין, מפני תיקון העולם; רשב"ג אומר: מפני תקנת השבויין.

22. רש"י מסכת גיטין דף מה עמוד א

מפני תקנת שבויין - בגמ' מפרש לה.

23. בית הבחירה (מאירי) מסכת גיטין דף מג עמוד ב

אין פודין את השבויים ביתר מכדי דמיהם מפני תקון העולם - ... ובכדי דמיהם פירשו בו גדולי קדמונינו שמשערין אותם כעבד הנמכר בשוק ולא לפי עשרם וממונם וחשיבות אלא לפי מה שנמכרים בשוק... ומ"מ יש אומרים שמשערין לפי ממונו... ונראין דברי הראשונים:

24. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נא עמוד א

מתני'. - ... נשבית - חייב לפדותה...

25. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נב עמוד א - עמוד ב

תנו רבנן: נשבית, והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה - פעם ראשונה פודה, מכאן ואילך, רצה - פודה, רצה - אינו פודה; רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהם, מפני תקון העולם.

26. רש"י מסכת כתובות דף נב עמוד א
רצה אינו פודה - דלא תקינו בה רבנן אלא חד פדיון.

27. רש"י מסכת כתובות דף נב עמוד ב
מפני תיקון העולם - שלא ירגילו להעלות על דמיהן.

28. בית הבחירה (מאירי) מסכת כתובות דף נב עמוד ב
נשבית והיו מבקשים ממנו יותר מכדי דמיה אינו חייב לפדותה אפילו פעם ראשונה שאין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן מפני תקון העולם אלא בכדי דמיהם ולא כעבד הנמכר בשוק כמו שפירשו רבים אלא לפי ענינם וכבודם כמו שביארנו ברביעי של גיטין...

29. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף נב עמוד ב
רשב"ג אומר אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם. - ... וכיון דקיי"ל דאין פודין את השבויין יותר מכדי דמיהן, כשהן שמין [שמין] אותם כעבד הנמכר בשוק ואין שמין את האדם לפי עשרו, בדמיו אמרו כלומר דמי גופו... וכן פירש רש"י ז"ל יותר על דמיה שהיא ראויה לימכר בשוק, וכן כתבו הראב"ד והרב [אב] בית דין ז"ל...

30. רמב"ם הלכות אישות פרק יד
הלכה יח
נשבית חייב לפדותה...
הלכה יט
אין מחייבין את הבעל לפדות את אשתו ביתר על דמיה אלא כמה שהיא שוה כשאר השבויות...

31. מגיד משנה הלכות אישות פרק יד
הלכה יט
אין מחייבין את הבעל וכו'. בגמרא (שם נ"ב) מחלוקת תנאים ופסקו בהלכות כן. ופירוש דמיה הוא ששמין אותה כשפחה הנמכרת בשוק ולא לפי עושר הבעל וכ"כ הרב ז"ל ודבר ברור הוא...

32. שו"ת רדב"ז חלק א סימן מ
שאלת ממני אודיעך דעתי על הא דתנן אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן אי הוי דמיהן כעבד הנמכר בשוק או הוי דמיהן כמו שנמכרים השבויים עכו"ם:
תשובה כבר נהגו כל ישראל לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהן הנמכרי' בשוק שהרי זקן או קטן אין שוה בשוק יותר מעשר' דינרין ופודין אותו בק' או יותר וטעמא דמנהגא הוא משום דקיי"ל דטעמא הוא דילמא ליגרו וליתו וימסרו עצמן לשבות מהם הרי אנו רואי' בזמן הזה שהשבאים אין יוצאים לכתחלה בשביל ישראל אלא לכל מי שימצאו הילכך אפ' שפודין אותם יותר ממה ששוה בשוק כיון שאין פודין אותם יותר ממה שנפדין שאר עכו"ם מותר והנח להם לישראל שהם גומלי חסד בני גומלי חסד והכי איכא למידק ממתני' דלא קתני אין פודין את השבויים יותר מכדי שיוויין אלא יותר מכדי דמיהן משמע דמיהן של שבויים הרגיל בכל השבויים. אבל לפדות אותם יותר מכדי שאר השבויי' של שאר לשונות עכו"ם אין ראוי דהא איכא למיחש דילמא כיון שפודין אותם יותר משאר השבויים יצאו לכתחלה לבקש יהודים וימסרו עצמם עליהם ואיכא נמי דוחקא דצבורא וכ"ש שכבר נתפרסם שישראל פודין את השבויים אף על פי שאין להם משלהם כלום שודאי יעלו הרבה במחיריהם. וא"ת הרי אנו רואי' שפודין אותן יותר מכדי דמי שאר השבויים ומעשים בכל יום כן וכל המרבה להתעסק במצוה זו הרי זה משובח. וי"ל דסמכו להם על א' מג' או ד' טעמים חדא שיש עכו"ם שבוי שפודין אותו בערך זה שאנו פודין ישראל ואע"פ שזה משלו וזה משל אחרים או שזה עכו"ם חזק ואמיץ לעבודה וזה הישראל חלוש וכחוש לזה מ"מ לא יהיה מגמתו של השבאי לבקש ישראל אלא לבקש בעלי פדיון גדול א"נ שמא יש בתוכם חכם שפודין אותו בכל ממון או אפ' שאין עתה ת"ח אם יש בהם מי שמוכן לזה פודין אותו בכל ממון או שמא יש בהם קטנים יעבירום על הדת נמצא שאין אנו פודין אלא הדת ובדרך כלל כופין אותם לחלל שבתות ומועדות ומיסרין אותם ביסורים קשים ממות: ואע"פ שיש לבעל הדין לומר על כל התנאים הללו אומר התנא אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן מ"מ יש לדחות דדילמא לאו איירי התנא בשבויים דאית בהו כל הני דאמרן וכיון שהדבר ספק הנח להם לישראל ויחזיקו במדה כיון שהם שמחים ושישים בה יש להם בזה שכר גדול. ותו שאין אנו כופין אותם אלא הם בעצמם מתנדבין אין כאן בית מיחוש ומצוה רבה איכא ויפה נהגו להחזיק במדת אברהם אע"ה דכתיב נדיבי עמים עם אלהי אברהם:

33. תהלים פרק מז

(*) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבֹתָם פִּי לֹאֲלֹהִים מְגַנֵּי אֶרֶץ מְאֹד נִעְלָה:

34. שו"ת מהר"ם מלובלין סימן טו

...ופירושו של כדי דמיו היינו כפי מה ששוה למכור בשוק כעבד. ויש להביא ראייה מהא דכתב הרמב"ם פרק י"ד מהל' אישות וז"ל אין מחייבים את הבעל לפדות את אשתו יותר על דמיה כמה שהיא שוה כשאר שביות עכ"ל. וטעמו משום שהוא פוסק כרשב"ג דפליג התם בפרק נערה דקתני התם בברייתא נשבי' והיו מבקשים ממנו עד עשרה בדמים פעם ראשון פודה וכו' רשב"ג אמר אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן וכו' וכתב שם הרב המגיד אין מחייבים את הבעל וכו' בגמ' מחלוקת תנאים היא ופסקו בהלכות כן ופי' דמיה שהוא ששמיך אותה כשפחה הנמכרת בשוק ולא לפי עושר הבעל וכן כתב הרב ז"ל ודבר ברור הוא עכ"ל. וא"כ ק"ו בשאר שבויים שאינו לפי עושר כגון האב הפודה את בנו או בתו וק"ו שאינו לפי עושר הציבור שפודהו. ועוד דהא מדמה רשב"ג שאר שבויים לאשה וכן כתוב בשלטי הגבורים דף תפ"ח בשם ריא"ז וז"ל ואין חייב לפדותו יותר מכדי דמיהן כפי מה שראויים לימכר בשוק שפחה כיוצא בה שאין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם כו' ואע"ג דבארצינו זה אין רגילות למכור עבדים ושפחות בשוק מ"מ מאחר שלא מצינו בדברי שום אחד מהאחרונים שום גילוי דעת שבזמנינו ישנתנה הדין מדין הגמרא מסתמא גם בזמנינו צריכין להעריך דמיו כמה היה שוה לימכר בשוק שמוכרין שם עבדים ושפחות כגון בארץ ישמעאל ותוגרמה כאלו היה נשבה ביד איזה קדר שהיה מוליכו שם למכור והכל לפי הזמן והענין...

35. ערוך השולחן יורה דעה סימן רנב

סעיף יא

וכן אין מבריחין את השבויים להוציאן מהשבאים בלא פדיון מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים מכבידים עולם על יתר השבויים ומרבים בשמירתם אלא פודין מהם בכדי דמיהן ושיעור כדי דמיהן לא ידענו כמה...

36. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מה עמוד א

איבעיא להו: האי מפני תיקון העולם - משום דוחקא דצבורא הוא, או דילמא משום דלא לגרבו ולייתו טפי? ת"ש: דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב. אמר אביי: ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד? דילמא שלא ברצון חכמים עבד. ואין מבריחין את השבויין, מפני תיקון העולם; רשב"ג אומר: מפני תקנת שבויין. מאי בינייהו? איכא בינייהו, דליכא אלא חד.

37. רש"י מסכת גיטין דף מה עמוד א

מפני דוחקא דציבורא הוא - אין לנו לדחוק הצבור ולהביאו לידי עניות בשביל אלו. או דילמא - דלא ימסרו עובדי כוכבים נפשיהו וליגרבו ולייתו טפי מפני שמוכרין אותן ביוקר ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בדמים הרבה ולא יפילהו על הצבור. בתליסר אלפי דינרי - אלמא משום דוחקא דציבורא הוא. דליכא אלא חד - שבוי ת"ק חייש לתיקון העולם כולו שמא יקצפו על השבויים העתידים לבא ויתנום בשלשלאות ובהריצים ורבי שמעון לא חייש אלא אם כן יש שבויין אחרים עמו שמא יקצפו השבאין לייסרון ביסורין.

38. רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ח

הלכה יב

אין פודין את השבויים ביתר על דמיהן מפני תקון העולם, שלא יהיו האויבים רודפין אחריהם לשבותם, ואין מבריחין את השבויים מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים מכבידין עליהן את העול ומרבים בשמירתן.

39. כסף משנה הלכות מתנות עניים פרק ח

הלכה יב

אין פודין את השבויים וכו' עד אסור לפדות. בפ' השולח (דף מ"ה). ופסק כלישנא דלא ליגררו ולייתו וכן פסק הרי"ף:

40. הר"ן על הרי"ף מסכת גיטין דף כג עמוד א

ואמרינן. תא שמע דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתריסר אלפי דינרי. אלמא דמתני' משום דוחקא דצבורא הוא ודחי אביי מאן נימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד הילכך בעיין הכא לא איפשיטא וי"א דאפ"ה מיפשטא מדתניא בפ' נערה שנתפתתה (דף נב א) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין פודין את השבויוין יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם אלמא לרבן שמעון בן גמליאל אע"ג דליכא דוחקא דצבורא כי התם דבעל חייב לפדותה אין פודין כי היכי דלא ניגרי בהו ופסק שם הרי"ף ז"ל כרשב"ג ונראה שפסק כן משום דסתם מתני' דהכא כותיה...

41. שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנב

סעיף ד

אין פודין השבויים יותר מכדי דמיהם, מפני תיקון העולם, שלא יהיו האויבים מוסרים עצמם עליהם לשבותם... סעיף ה

אין מבריחין השבויים, מפני תיקון העולם, שלא יהיו האויבים מכבידים עולם עליהם ומרבים בשמירתם.

42. ש"ך יורה דעה סימן רנב

ד אין פודין את השבויים כו'. משמע אפי' קרובו אין לפדות ביותר מכדי דמיו מפני תיקון עולם וכן משמע מדמסיים אבל יכול לפדות את עצמו כו' משמע דוקא עצמו אבל הב"ח פסק דרשאי לפדותו יותר מכדי דמיהן בין לבתו וקרוביו וכל אדם ואין מוחין כיון דליכא דוחקא דצבורא וכ"ש דאין מוחים כשבא לפדות את אשתו אלא דאין מחייבין לפדות את אשתו ביותר מכדי דמיה וכן עמא דבר ע"כ:

43. פתחי תשובה יורה דעה סימן רנב

(ה) מכדי דמיהם עיין בתשובת מהר"ם לובלין סימן ט"ו שכתב דפירוש כדי דמיו היינו כפי מה ששוה למכור בשוק כעבד ואע"ג דבארצנו זה אין רגילות למכור עבדים ושפחות בשוק מ"מ מאחר שלא מצינו בדברי שום אחד מהאחרונים שום גילוי דעת שבזמנינו ישתנה הדין מדין הגמרא מסתמא גם בזמנינו צריכין להאריך/להעריך/ דמיו כמה היה שוה למכור בשוק שמוכרין שם עבדים כגון בארץ ישמעאל ותוגרמה ע"ש. אכן מצאתי (בתשובת רדב"ז החדשות סימן מ') שכתב דפירוש כדי דמיהן הוא כמו שנפדים שבויים עובדי כוכבים ולא כעבד הנמכר בשוק. וע"ש עוד שלימד זכות על מה שאנו נוהגין שפודין ביותר משיעור זה וכתב דמצוה רבה איכא וכל המרבה להתעסק בזה הרי זה משובח וע"ש היטב (בסימן תצ"ח):

(ו) אין מבריחין ע' (בתשובת חות יאיר סי' רי"ג) שכתב דפשוט דכל יחיד שיכול לברוח בורח ואין לו לחוש על שאר השבויים אשר יושבים שם (ואפילו מדת חסידות ליכא בזה) ע"ש:

44. תוספות מסכת גיטין דף מה עמוד א

דלא ליגרבו ולייתו - והא דתניא בפ' נערה (כתובות נב.) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשון פודה שאני אשתו דהויא כגופו יותר מבתו דהכא ועל עצמו לא תיקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו ור' יהושע בן חנניא דפרקיה לההוא תינוק בממון הרבה בהניזקין (לקמן דף נח.) לפי שהיה מופלג בחכמה אי נמי בשעת חורבן הבית לא שייך דלא ליגרבו.

45. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נח עמוד א

ת"ר: מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו: תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר: מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים? ענה אותו תינוק ואמר: הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו. אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה! שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. אמרו: לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל. ומנו? רבי ישמעאל בן אלישע.

46. תוספות מסכת גיטין דף נח עמוד א

כל ממון שפוסקין עליו - כי איכא סכנת נפשות פודין שבויוין יותר על כדי דמיהן כדאמרינן בפרק השולח (לעיל דף מד. /מז.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה.

47. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מו עמוד ב

מתני'. המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים - אין פודין אותו, אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן.

48. רש"י מסכת גיטין דף מו עמוד ב

אין פודין - הואיל ורגיל בכך כדמוקי בגמרא והוא שמכר ושנה ושילש.

49. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מו עמוד ב - מז עמוד א

אמר רב אסי: והוא שמכר ושנה ושילש. הנהו בני בי מיכסי דיזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למפרענהו, אתו וקא גרבי להו, אתו לקמיה דרב הונא, אמר להו: מאי איבעיד לכו, דתנן: המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים - אין פודין אותו. אמר ליה רבי אבא: לימדתני רבינו, והוא שמכר ושנה ושילש! אמר ליה: הני מרגל רגילי דעבדי הכי. ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי, אתא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה:

פירקן, אמר ליה, תנן: המוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים - אין פודין אותו, אבל פודין את הבנים משום קלקולא, וכ"ש הכא דאיכא קטלא.

50. רש"י מסכת גיטין דף מו עמוד ב

בני בי מיכסי - מקום.

גרבי להו - היו שובין אותם לעבדים.

ללודאי - אומה שאוכלין בני אדם.

51. רש"י מסכת גיטין דף מז עמוד א

פירקן - פדני.

משום קלקולא - שלא יוטמעו בעובדי כוכבים וילמדו ממעשיהם ובחיי אביהן ליכא למיחש להכי דמנטר להון אבוהון.

52. חידושי הרמב"ן מסכת גיטין דף מה עמוד א

משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום דלא ניגרי בהו טפי. ... ומסתברא תלמיד חכם פודין אותו בכל ממון שבעולם וליכא משום דוחקא ולא משום איגרוי שאם אבדו ישראל ממון או מתו משונאיהם הרבה יש לנו כיוצא בהם ות"ח אין לנו כיוצא בו וקודם לפדות למלך כדאיתא במסכת הוריות (י"ג א') הילכך אין לחמוד כסף וזהב עליו, ור' יהושע משום שהכיר בו בוודאי שהוא תלמיד ותיק פדאו בממון הרבה.

53. חידושי הרשב"א מסכת גיטין דף מה עמוד א

משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום דלא לגרבו וליתו טפי. ... והא דאמרינן לקמן ברבי יהושע בן חנניה שפדה אותו תינוק בכרך גדול שברומי בממון גדול, י"ל ר' יהושע דעבד לגרמיה הוא דעבד ודילמא הוא ניהו דפליג עליה דרשב"ג בההיא דכתובות וא"נ י"ל דטעמא משום דחזא ביה דהוי צורבא מרבנן ולא אמרו בתלמיד חכם שאין פודין אותו אלא בדמיו דתלמיד חכם שמת אין לנו תמורתו והילכך פודין אותו עד עשרה בדמיו.

54. חידושי הרישב"א מסכת כתובות דף נב עמוד ב

רשב"ג אומר אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם. ... ות"ח פודין אותו בכל ממון שבעולם לדעת רבינו הרמב"ן ז"ל וכדכתיב' בס"ד.

55. שו"ת רדב"ז חלק א סימן תצה

... ולענין אין פודין את השבויים יומר /ביותר/ מכדי שוויים הנ"מ איניש דעלמא אבל ת"ח פודין אותו בכל ממון שבעולם וכההוא עובדא דרבי יהושע בן חנניה בההוא ינוקא דאמר מי נתן למשיסה יעקב וכו' וכדאיתא פרק הניזקין וכתובת יקרה היא מפנינים וגו' וכן כתבו הראשונים ז"ל. ותו דעיקר טעמא דאין פודין את השבויים יותר מכדי שוויים הוי משום דלא ימסרו עצמן עליהם והכא כיון דידע דלפי

שהוא ת"ח נותנין בו ערך זה לא שייך האי טעמא דלאו בכל אתר שכיחי ת"ח וגם השבאים בעצמם אינם מכירים מי הוא ת"ח ולפי טעם זה כשפודין ת"ח יותר מכדי שוויו מודיעין לשבאי שמפני שהוא ת"ח נותנין בו כל כך.

56. רא"ש מסכת כתובות פרק ד

סימן כב

...ת"ר נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אין פודה [דף נב ע"ב] רשב"ג אומר אין פודין השבויים יתר על כדי דמיהם מפני תיקון העולם. פסק רב אלפס ז"ל הלכה כרשב"ג משום דקתני סתמא דמתני' בגיטין (דף מה א) אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהם מפני תקון העולם ומשמע כל שבויין אפילו אשתו נמי והר"ר מאיר הלוי ז"ל פסק כתנא קמא דהלכה כרבים ומתני' דגיטין איירי בשאר שבויין אבל אשתו כגופו וכמו שאדם יכול לפדות עצמו בכל ממונו אשתו נמי כיון דחייב לפדותה בתנאי כתובה כמו שיש לה ממון דמי וכן מסתבר...

57. רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ח

הלכה יג

מי שמכר עצמו ובניו לעכו"ם או שלוה מהן ושבו אותן או אסרוהו בהלוואתן, פעם ראשונה ושנייה מצוה לפדותן, שלישית אין פודין אותן, אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן, ואם בקשוהו להורגו פודין אותו מידם אפילו אחר כמה פעמים.

58. חידושי הרמב"ן מסכת גיטין דף מה עמוד א

משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום דלא ניגרי בהו טפי. - ...וי"א דכל היכא דאיכא חששא דמיתה פודין אותן בכל ממון שיכולין לפדותן, ולא מסתבר דכל שבי כולהו איתנהו ביה...

59. בית הבחירה (מאירי) מסכת גיטין דף מה עמוד א

כבר ביארנו שאין פודין את השבויים ביתר מכדי דמיהם ולא משום דוחקא דצבורא אלא מטעמא דלא ליגרו בהו וליתו טפי והילכך אף בשפודה עצמו משלו או שפדאוהו קרובים אין מרשין אותו ליפדות ביתר מכדי דמיו אלא שמכל מקום יש חולקין בפודה את עצמו שאין מונעין אותו מכלום הא בשאר קרובים מונעים ויש שואלים בה שהרי בפרק הניזקין אמרו העבדה לא אזוז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עלי ולא זוז משם עד שפדאו בממון הרבה זו בשעת חורבן הבית היתה וליכא למיחש דליגרי בהו טפי שהרי כלם גלו ונשבו או שמא כל שיש חשש מיתה אין לדבר קיצבא ואע"פ שאמרו ב"ב ח' ב' דרך כלל שבי כולהו איתנהו ביה מכל מקום שבי שעיקרו לממון אין בו חשש מיתה ויש אומרים שאותו שפדה תלמיד היה וצורבא מרבנן חייבין לפדותו בכל ממון שבעולם וליכא משום איגרוי שתורתו משמרתו אע"פ שגרם החטא ונכשל עכשו וכל שכן שתלמיד חכם אין לו תמורה:

60. שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנב

סעיף ד

...אבל אדם יכול לפדות את עצמו בכל מה שירצה. וכן לת"ח, או אפילו אינו ת"ח אלא שהוא תלמיד חריף ואפשר שיהיה אדם גדול, פודים אותו בדמים מרובים.

סעיף ו

מי שמכר עצמו לעובד כוכבים, או שלוה מהם ושבו אותו בהלוואתו, פעם ראשונה ושניה פודים אותו; שלישית, אין פודים אותו. אבל פודים את הבנים לאחר מיתת אביהם. ואם בקשו להרגו, פודין אותו מיד, אפילו אחר כמה פעמים...

61. ים של שלמה מסכת גיטין פרק ד

סו. מתניתין (מ"ה ע"א) אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהם - ...והאידינא אנשי גומלי חסדים בארץ תוגרמא והסמוכים להם פודים השבויים יותר ויותר מכדי דמיהם, והיינו דמוותרים על דוחקיהו דציבורא שלהם, ה' יוסף על שכרם, ופעולתם לפני ה' צפון בעולם הבא, גם בעו"ה לע"ע נתמעטו ישראל בגולה, ויש לחוס על יתר הפלטה, שלא (תכוה) [תכבה] גחלת ישראל, וגם לעת הזאת מכבידים על ישראל יסורים וענויים, לכופם כדי לעבור על הדת, ולעשות מלאכה בשבת שלא לצורך. גם אם לא יפדו אותם איכא למחש לרוע לבם, שלא יהרגו אותם, ובסכנת נפשות פודין יותר מכדי דמיהן, עיין לקמן בסימן ע"א, על כן נדבה לבם בגופם ובממונם לפדות השבויים, וסייעתא דשמיא עמהם. שמעתי על מהר"ם מרוטנבר"ק זכרוננו לברכה, שהיה תפוס במגדול אייגזהם כמה שנים, והשר תבע מן הקהלות

סך גדול, והקהלות היו רוצים לפדותו, ולא הניח, כי אמר אין פודין השבויים יותר מכדי דמיהם. ותמה אני, מאחר שהיה תלמיד חכם מופלג, ולא היה כמותו בדורו בתורה ובחסידות, ושרי לפדותו בכל ממון שבעולם, ואם מרוב ענותנותו לא רצה להחזיק עצמו כתלמיד חכם מופלג, מכל מקום היה לו לחוש על ביטול תורה, כאשר כתב בעצמו, שהוא היה יושב בחושך וצלמות, בלי תורה ואורה, והיה מקונן שלא היו אצלו ספרי הפוסקים והתוספות, ואיך לא היה חש לעון ביטול התורה, מאחר שרבים צריכים לו. ובודאי דעתו היה, שאם יפדו אותו, אם כן יש למיחש שלא יעשו כן כל השרים לתלמיד חכם המופלג שבדור, בעבור רוב הממון, עד שלא יספיק ממון הגולה לפדותם, ותשתכח התורה מישראל. כי גם שמעתי שהיה בדעת אותו הצורר לתפוס גם הרא"ש תלמידו, ונודע לו, וברח לטוליטילא, ונצול ברחמיו וברב חסדיו. ומשום הכי אמר החסיד, מוטב שתאבד מעט חכמה היתרת מישראל, ממה שתאבד חכמת התורה עיקר, וזה האות שאז פסקה אותו הדבר והשמד לתפוס חכמי הגולה...

62. ים של שלמה מסכת גיטין פרק ד

עב. מתניתין (מ"ו ע"ב) המוכר את עצמו ובניו לגוים אין פודין אותו, אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהם - ... עוד שמעינן מהאי סוגיא, היכא שהיא סכנת נפש פודין אותו אפילו כמה פעמים, וכן איתא להדיא בטור (שם). ונראה בעיני, כשם שסכנת נפש ביטל הא דאין פודין כששנה ושלוש. ה"ה נמי ביטל הא דאין פודין השבויים יותר מכדי דמיהן, וכן המנהג...

63. פתחי תשובה יורה דעה סימן רנב

(ד) יותר ע"י באשל אברהם בשם שו"ת נחלה ליהושע דבמקום דאיכא למיחש לקטלא פודין ועיין בתשובת יד אליהו סימן מ"ג שלא כתב כן אלא דאפילו בעומד להריגה אין פודין יותר מכדי דמיו דתירוצא קמא שבתוספת פרק הניזקין לא קאי אליבא דאמת ע"ש וכ"כ בתשובת מהר"ם לובלין סימן ט"ו בא' שהיה נתפס בתפיסה בטענה שזינה עם זונה אם צריכין להפריז עליו מעות הרבה להציל נפשו והשיב שע"פ הדין אין צריכין שאין פודין את השבויים יותר מכ"ד אך מפני חילול השם יפזרו עליו ממון הרבה ע"ש. ועיין בספר בה"י סק"ב כ' בשם הגאון מהרש"ק שנעלם ממנו דברי תוספת בגיטין הנ"ל דאם ביקשו להרגו פודין ע"ש (ומ"ש הב"י שם ראייה לזה דהרי המעלים עיניו מפדיון שבויים עובר על לא תעמוד על דם רעך והרי כ' בא"ח סוס"י תרנ"ו דבמצות לא תעשה חייב ליתן כל ממון ע"ש לאו ראייה היא לפמ"ש לעיל סי' קנ"ז ס"ק ד' בשם הפמ"ג (ותשו' חות יאיר) דדוקא בלא תעשה שיש בו מעשה ע"ש) אך בתשובת כנסת יחזקאל סימן ל"ח השיג עליהם משום דהאי תירוצא דסכנת נפשות לא שייך אלא אם טעמא משום דוחקא דצבורא אבל לטעמא דלא לגרבי הסברא להיפך דאם בס"נ פודין ירצו להרוג את השבויים כדי שיפדו יותר מכ"ד וגם יגרבו וירצו להרוג וא"כ לפמ"ש הרמב"ם והש"ע טעמא דלא לגרבי שפיר כתב מהר"ם לובלין שאין הקהל צריכין מטעם א"פ את השבויים אף בס"נ יותר מכ"ד ומה שכתב דמשום חילול השם יש להקהל לפדות היינו לפי דהרי"ף והרא"ש סברי דבעיין לא איפשטא אם הטעם משום דוחקא דצבורא או דלא לגרבי להכי י"ל קים לן כוותיהו. וכתב עוד דכל זה במדינות אחרות שנותנים עין בממון ושייך טעמא דגרבי אבל במדינות אלו אשר תל"ת לא כן הוא צריך עיון רב אם אין חייבים לפדות נפש מישראל בס"נ בכל ממון וע"כ פסק למעשה באחד שישב בחצר המטרה קרוב לס"נ דצריכין לפזר עליו מעות אך הקרובים יתנו הערכה כפי ששימו עליהם הפרנסים והמותר מקופת הקהל עיין שם:

64. שו"ת יד אליהו סימן מג

... הגם שתו' כתבו בפ' הניזקין [דנ"ח] [דכ"ח] גבי האי ינוקא שפדאו בממון הרבה דמשום סכנת נפשות פודין יותר מכדי דמיו כדמשמע בפ' השולח דמ"ה כו' א"נ משום דמופלג בחכמה היה עכ"ל תירוצא קמא לא קאי אליבא דאמת וכ"מ בפ' השולח דשינויא קמא ליתא עכ"פ וכ"מ בירושלמי דהוריות וגם הרא"ש לא כתב האי שינויא רק משום דהיה ראוי להיות ת"ה ומכ"ש ת"ה עצמו וכמ"ש בס' רנ"ב ס"ד וצ"ל הא דלא הזכירו הפוסקים האי דינא דהריגה משום דבשבי כולוהו איתנהו וכ"מ בפ"ח מהל' מתנות עניים דאפילו בעומד להריגה אין פודין יותר מכדי דמיו אך צ"ע דלא הזכיר דין אם בת"ה מותר ליתן יותר וע"כ צ"ל מדלא ס"ל חילוק דהריגה א"כ צ"ל תירץ שני של תוס' גבי האי ינוקא שפדאו בממון הרבה...

65. שו"ת מהר"ם מלובלין סימן טו

... אמנם נ"ל פשוט דאין מחוייבים לפדותו יותר מכדי דמיו ולא ידעתי מהיכי תיתי שיעלה על הדעת שיהיו מחוייבים לפדותו יותר מכדי דמיו דמ"ש משאר שבויים חוץ מת"ה כמבואר בפוסקים דהא הכא שייכי טעמים דתרי שינויים דגמרא טעמא דדוחקא דצבורא גם טעמא דלא ליגרבו כי אם יפדו אותם בסך גדול בכל יום יעלילו על כל בר ישראל שיכנס לבתיהם לומר שנתפס עם הזונה ואי משום שמבקשים להרגו לא אשתמט שום פוסק לכתוב ולחלק שאם מבקשים להרגו שמחוייבים לפדותו אפי' יותר מכדי דמיו ולא כתבו אלא שאם מבקשין

להרגו פוּדִין אותם אפי' לאחר ששינה ושילש. ואדרבא מוכח בהדיא מסוגייתא דשמעתין דהוא גברא דזבין נפשיה ללודאי וכו' שאין פוּדִין אותו אלא בכדי דמיו שהרי ר' אמי שרצה לפדותו הביא ראייה ממתניתין דקתני אבל פוּדִין את בניו וכו' וע"כ הא דקתני אבל פוּדִין את בניו היינו בכדי דמיו דומיא דרישא דקתני מי שמכר עצמו לעכו"ם אין פוּדִין אותו דר"ל בכדי דמיו דיותר מכדי דמיו פשיטא דלא עדיף משאר שבויים ודומיא זה קתני בסיפא אבל פוּדִין את בניו וכו' דהיינו נמי בכדי דמיו...

66. דברים פרשת כי תצא פרק כא

(י) פִּי תִצֵּא לְמִלְחָמָה עַל אִיבִיךָ וּנְתַנוּ יָלֶנְק אֶלְיָיִךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִיּוֹ:

67. משך חכמה דברים פרשת כי תצא פרק כא

(י) ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. נראה דהוא תנאי בהיתר יפת תואר, שדוקא אם ה' נותן האויב ביד ישראל. אבל כדרך המלחמות שאלו שובים מהם, והאויב שובה מהם, והדרך כשעושים שלום או בתוך המלחמה, מחליפים שבויים שאינם ניאותים עוד למלחמה. אם כן יתכן כי עבור היפת תואר שמגיירה ונושאה לאשה בעל כרחה, יעכבו ישראל חשוב ונכבד - על זה לא הותר היפת תואר. רק באופן שנתנו ה' להאויב בידך, אז יוכל לעכבה בעל כרחה.

68. שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן קלז

ד.

ס"ד. אין פוּדִין את השבויים יותר מכדי דמיהן מפני תקון העולם שלא היא האויבים מוסרים עצמם עליהם לשבותם: עיין בפת"ש ס"ק ד' בשם תשובת נחלה ליהושע דאם יש חשש מיתה פוּדִין, ובשם היד אליהו דחה זה, וכן מיייתי בשם ס' בית הלל ג"כ דאם יש חשש מיתה פוּדִין, ומדחה לה בתשובת כנסת יחזקאל סי' ל"ח דלמה דקיי"ל כטעם דלא לגרבו ולייתי מכ"ש בדאיכא חשש מיתה יע"ש. ומה אעשה שעדין לא זכו לדברי רבינו המאירי שאע"פ שפסק בפשיטות בגיטין מ"ה כטעם דלא לגרבו וליתי מכ"מ כתב דכל שיש חשש מיתה אין לדבר קיצבא, ואע"פ שאמרו ב"ב ח' ע"ב שבי כולהו איתניהו ביה מכ"מ שבי שעיקרו לממון אין בו חשש מיתה, ואח"כ תי' דצורבא מרבנן שאני, ויראה דיתכן דלדינא שני הת' אמת, ולכן נראה דקשה להחמיר במקום דאיכא חשש מיתה. ועיין בפת"ש במש"כ דבמקום דאיכא חשש קטלא חייב אפילו יותר מדמיו, משום דבכה"ג עובר בלאו דלא תעמוד על דם רעך ובל"ת חייב בכל ממונו, והפת"ש מדחה לה למש"כ לעיל סי' קנ"ז ס"ק ד' בשם החו"י ופמ"ג דבל"ת שבשב וא"ת אינו חייב בכל ממונו, איברא הפוסקים כתבו דהעיקר כהריב"ש בתשובה דבכל ל"ת גם בשב וא"ת חייב, ובאמת עדיפא הו"ל להפת"ש להקשות דהא השו"ע העתיק לעיל ס"ב לשון הרמב"ם סתם דבכל פדיון שבויים עובר על לא תעמוד, ועל לא ירדנו בפרך תרי ל"ת וא"כ אין פוּדִין השבויים יותר מכדי דמיהן איך משכחת לה, ומצאתי שהקשה כן הגאון ר' מאיר תלמידו של הח"ס למרן הח"ס בתשובות ח"ס חו"מ סו"ס קע"ז וע"ש מה שתי' הח"ס בזה, ולפי תי' הח"ס כתבתי בתשובה במק"א דבזה"ז יתכן דאיה"נ דחייב בכל ממונו. ומש"כ בתשובת כנסת יחזקאל סי' ל"ח דטעמי' דלא לגרבו דפרש"י שלא ימסרו עכו"ם נפשיהו דאז הסברא איפכא דאם בסכנת נפשות פוּדִין ירצו להרוג השבויין כדי שיפדו יותר מכדי דמם יע"ש, לדעת המאירי והחולקים בעניותי אין סברא זו מכרעת דאין לנו להביט על סכנה העתידה שהיא עכ"פ בספק יותר רחוק אם עכשיו מציאות של סכנה לפנינו. מכדי דמיהם. עיין בפת"ש בשם מהר"ם לובלין סי' ט"ו דהיינו כעבד הנמכר, ובשם הרדב"ז כשבויי גוים, איברא מצאתי במאירי כתובות נ"ב ע"ב כ' וז"ל ולא כעבד הנמכר בשוק כמו שפירשו רבים אלא לפי ענינם וכבודם, ובגיטין מ"ה כ' המאירי לפי עשרם וכבודם, איברא בגיטין מ"ה שם נוטה יותר לשיטת דכדי דמיהן היינו כעבד, והכרעתו במס' כתובות דכפי כבודם נראית יותר לולא דאין הכרעת קטן כמוני מכרעת.

69. שו"ת יביע אומר חלק י - חושן משפט סימן ו

כא) ... ומ"מ בנ"ד שרוב הפוסקים ס"ל שבמקום סכנה פוּדִין ביותר מכדי דמיהן, ולא מצאנו בגדולי הפוסקים שיאמרו להיפך, נראה שמצד הדין אית לן למינקט הכי. ע"כ. וא"כ אף בנ"ד י"ל שאפי' את"ל דחשיב בכה"ג כיותר מכדי דמיהן, מטעם דלא לגרו ולייתו טפי, מ"מ כשיש סכנה ממשית בדבר, כבנ"ד, לא חיישינן להאי טעמא דדילמא מגרו בהו ומייתו טפי, ובלא"ה הם עושים כל מה שביכולתם לחטוף ולהרוג ולרצוח כדי לשבש מהלך החיים הרגילים במדינת ישראל, יה"ר שחרבם תבוא בלבם וקשותותם תשברנה. ואעיקרא אין לנו להוסיף ולהכניס גם נידוננו בטעם הגמ' דלא לגרבו ולייתו טפי שנאמר על תקנה מסויימת, (כי בנ"ד לא חשיב כל כך כיותר על כדי דמיהן), ומכיון דהויא רק תקנה, וקודם שתיקנו כן בודאי שהיו פוּדִין ביותר מכדי דמיהן, אמרינן דבכה"ג שהוא ספק אם תיקנו בכלל, אוקמא אדינא...

70. פתחי תשובה יורה דעה סימן רנב

(א) פדיון שבויים עיין בתשובת יד אליהו סי' מ"ג אם מחוייב אדם להכניס עצמו בספק סכנת נפשות כדי להציל חבירו בודאי או אינו מחוייב אבל עכ"פ רשאי לעשות כן אם רוצה ממדת חסידות או מאהבת חבירו או אינו רשאי לסכן עצמו והשיב דהב"י בח"מ סי' תכ"ו כתב בשם הגהות מיימון דצריך לסכן עצמו בשביל חבירו דזה ספק וזה ודאי אך יש לפקפק ולדון ע"ז והעלה דאם שניהם שוים במעלה כגון שניהם ת"ח או ע"ה ומכ"ש אם המציל ת"ח והניצל ע"ה אינו רשאי להכניס עצמו אפילו בספק והצלה ודאי אך אם המציל אינו ת"ח כמו הניצל אז מותר להכניס עצמו אבל אין מחוייב אם לא ממדת חסידות אם ירצה ע"ש ועיין (בהרדב"ז ח"ג סי' תרכ"ה / תרכ"ז) הבאתו לעיל סי' קנ"ז ס"ק ט"ז ועיין (בחזקת יאיר) בהשמטות לדף קל"ד:

71. מנחת חינוך פרשת ואתחנן מצוה תכה

[ג]... וצ"ע נהי דכל המצות נדחים מפני הסכנה מ"מ מצוה זו להתורה ציוותה ללחום עמהם וידוע דהתורה לא תסמוך דיני' על הנס כמבואר ברמב"ן ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה א"כ חזינו דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה. א"כ דחוי' סכנה במקום הזה ומצוה להרוג אותו אף שיסתכן וצ"ע:

72. מרומי שדה מסכת עירובין דף מה עמוד א

שם. פירש"י ד"ה והא לא באו. - ובאמת מותר למלך להלחם אפילו מלחמת הרשות, ואינו חושש לסכנת נפשות, דשאני סכנת מלחמה משארי סכנות. תדע דביבמות דף ע"ט שקיל וטרי הש"ס, בהא שהעמיד דוד שבעה איש מבני שאול, וכי משוא פנים יש בדבר. והרי בכל המלחמות מעמיד שר הצבא לפי רצונו במקום סכנה יותר מהראשון. וכן יעקב אבינו העמיד בני השפחות ראשונים. ולא קשה כלל. אלא שאני מלחמה, דאין בו איסור סכנת נפשות כלל...

73. שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן ק

א. במלחמה אם מחוייבים, או עכ"פ מותרים, להכניס את עצמם בספק סכנה כדי להציל את חברם החייל המוטל פצוע בשטח מסוכן וחשוף לאויב... על כן השאלה היא אם מחוייבים, או עכ"פ מותרים, להכניס את עצמם בספק סכנה כדי להציל את חברם מודאי סכנה, או אפילו מספק סכנה. או לא, שאינם מחוייבים, או גם לא רשאים להכניס את עצמם בסכנה או ספק סכנה עבור כן בטענה שההלכה היא כי חיך קודמים. ונבוא בע"ה לברר ולפשוט את השאלה.

(i) ... בהיות וכן שלמדנו מהאמור דמלחמה שאני, מסתבר לומר, דכשם שאי אפשר ללמוד מהמותר במלחמה שיהא מותר גם למקום אחר, כך אי אפשר גם ללמוד מהאסור במקום אחר שיהא אסור גם גבי מלחמה, זאת אומרת, דכשם שהכלל של וחי בהם לא חל במלחמה, כך מסתבר לומר שגם הכלל של: וחי אחיך עמך, שדורשים חיך קודמים, ג"כ לא חל במלחמה, אלא כל אנשי המלחמה כאיש אחד מחוייבים למסור כאו"א את נפשו בעד הצלת חייו של משנהו. וגם דבר זה נכנס ג"כ בכללי הלכות צבור, ובגדר הנהגת המדינה ותקנתה.

(ii) ... וא"כ נראה דמינה, דאותו הדבר יש לומר נמי בכה"ג גם בנוגע למלחמה, דמכיון שמצינו שלא הקפידה תורה בה על איבוד נפשות מישראל, לא ילפינן לה תו איפוא משאר ספיקות בעלמא שהדין הוא שאיננו מחוייב ליכנס בספק סכנה להצלת חבירו מודאי סכנה, אלא אמרינן דבמלחמה שאני ולא אזלינן בה לקולא לדידיה, אלא מחוייב וצריך להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל את חבירו מודאי סכנה, ואפילו מספק סכנה.

(iii) ... אלא דין התורה בזה הוא שבמלחמה ובשדה קרב אין דין של וחי בהם ואין דין של חיך קודמים... כך הדין הוא שצריך למחות מלבו וזכרונו הפרטי ולהתאחד כגוף מרכזי אחד עם כל חבריו הלוחמים והנמצאים בשדה הקרב, באופן שכל או"א מחוייב לחרף נפשו להציל את חבירו מסכנה אפילו כשמכניס א"ע ע"כ בודאות לידי ספק סכנה, ולא רק כשחבירו נמצא בסכנה ודאית, אלא גם לרבות אפילו כשנמצא בספק סכנה...

74. שו"ת עשה לך רב חלק ז סימן נג

... ואם בסברא עסקינן הנה כו' הגר"ש גורן במאמרו הנ"ל כמה פעמים, שעיסקא זאת הגבירה והגדילה את כחם המספרי ואיכותי של המרצחים ע"י שחרור מספר כה גדול של מחבלים מאומנים וכו'. וזו סברא נכונה היא, אלא שנשאל נא, וכי אותם שעסקו בביצוע עיסקא זאת לא הבינו דבר פשוט זה, אלא כפי שהובהר בין היתר ע"י שר הבטחון, נגד עיני הממשלה שהחליטה, עמדה נקודה חשובה נוספת, והיא המורל של חיילי צה"ל. כאשר חייל יודע שאם יפול בשבי, מדינת - ישראל כולה ניצבת מאחוריו לשחררו, ימסור נפשו בשעת קרב ללא פחד ומורא, אך אם יופעל הדין שאין פודין שבויים יתר על כדי דמיהן, גם במקרה זה, כאשר חיילים נשלחים בשליחות האומה למלחמה, אז מן הסתם יאמר כל חייל בלבו מוטב לסגת ולא ליפול בשבי. ומי הוא זה אשר ימדוד עתה מה הנוק הבטחוני הגדול יותר, חיזוק כחם של המחבלים ע"י שחרור חבריהם, או חיזוק המורל של חיילי צה"ל במלחמות עתידות אם תקראנה ח"ו...

75. שו"ת חוות בנימין חלק א סימן טז

...שכיון שאלה יצאו למלחמה בשליחות המדינה ומטעמה, להגנת העם היושב בציון, הרי קיימת ועומדת התחייבות בלתי כתובה, אבל מובנת מאליה, שכל טצדקי שיש בידי המדינה עליה לעשות (בגבולות סבירים שאינן פוגעים בבטחונה הכללי) כדי לפדותם במקרה שיפלו בשבי. וכשם שקיימת התחייבות במקרה של היפגעם חס ושלום במלחמה, הן לא נופל מזה החיוב לנקוט כל פעולה שהיא לשם הוצאתם מן השבי, "דכולהו איתנהו בה". וכיון שמה שהמדינה יכולה לעשות בזה הוא מכוח החיוב שקבלה על עצמה תמורת השירות שלהם, הרי אין זה אלא כאילו הם פודים את עצמם, שבזה כמבואר לעיל לא קיימת שום הגבלה, ולא שייך בזה התקנה ש"אין פודין את השבויים יותר על דמיהם. ונראה שכשם שהרשות נתונה ליחיד לסכן עצמו בכגון דא, כן יכולה ורשאית היתה הממשלה לעשות כן, ולהסכים למשא ומתן לשם שחרור המחבלים; ואף על פי שכאמור, יש מקום לספק רציני שהדבר יביא בעקבותיו גלי אלימות, באופן שהצלת הללו הנתונים בפחד המות כרוכה בספק נפשות של אחרים. כי הממשלה, בהיותה נבחרת מהציבור הסמכות בידה לעשות כל מה שהיחיד רשאי לעשות. כי לה ניתנה ההכרעה בכל מקרה שהדבר טעון הכרעה בתור באת-כוח של הציבור כולו...

76. בעקבי הצאן סימן לב

ג. ...דהנה בסוף הקיץ בשנת תש"ל ג"כ היתה מדינת ישראל במצב של שלום - [בין מלחמה למלחמה], ותפסו טרוריסטים ערבים שני אוירונים מלאים יהודים תיירים בחזרתם מא"י לאמריקא, והוליוכו לירדן, והיו מאיימים להרוג את כולם, ובין השבויים הי' הגאון הר"ר יצחק הוטנר ז"ל, ראש ישיבת רבנו חיים ברלין. ועלה אז על לב חבר מתלמידיו העשירים להגיש כמה מיליוני דולרים למשרד החוץ של ארה"ב, שיגישו הם הון זה לערבים הטרוריסטים ע"מ שישחררו את רבם הגר"י הוטנר, ודנו אז הרבנים בדין המשנה (גיטין מה). דאין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהם, ובגמ' איתא הטעם - דלא לגרבו ולייתו טפי, ולפי הטעם הזה, אפילו ירצו הקהל לתת מעצמם יהיה אסור, ולא רק שאין מטריחים על הציבור לחייבם לפדות בסכומים כה-גדולים. אך עיי"ש בתוד"ה דלא לגרבו, דבשבוי המופלג בחכמה מותר לפדותו אפי' ביותר מכדי דמיו, והובאו דבריהם בשו"ע יו"ד סי' רנ"ב ס"ד. והיו מן הרבנים אז שהיו סבורים לומר שאף הגר"י הוטנר הי' דינו כן - כת"ח מופלג, ואשר על כן יש לפדותו אפי' ביותר מכדי דמיו. וטען אז כנגדם הגי"ר יעקב קמינצקי ז"ל, דאין החשבון הזה צודק כלל, דכל הך דינא דפדיון שבויים ליתא אלא בשעת שלום, אבל בשעת מלחמה א"א לומר שמחוייבים להפסיק מללחום ע"מ לפדות את השבויים בממון, שהרי ע"י כן נמצינו מסייעים להאויב באמצע המלחמה, כי ע"י מתן הכספים הגדולים להאויב, הלא יוכלו לחזק עוד יותר את מצבם במלחמה...

77. במדבר פרשת חקת פרק כא

- (א) וישמע הפנעני מלך ערד ישב הנגב פי בא ישראל דרך האתרים ויקחם בישראל וישב ממנו שבי:
(ב) וידר ישראל נדר ליקחם ויאמר אם נתן תתן את העם הזה בנדי והתקמתי את עריהם:
(ג) וישמע יקח בקול ישראל ויתן את הפנעני ויתרם אתהם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה:

78. בראשית פרשת לך לך פרק טו

- (א) אחר הדברים האלה הנה דבר יקח אל אברם בפנתה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד:

79. רש"י בראשית פרשת לך לך פרק טו

- (א) אחר הדברים האלה - ...לכך אמר לו המקום אל תירא אברם אנכי מגן לך מן העונש שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת...

80. רש"י במדבר פרשת חקת פרק כא

- (א) וישב ממנו שבי - אינה אלא שפחה אחת:

81. רמב"ן במדבר פרשת חקת פרק כא

- (א) וישמע הכנעני - ...וספר הכתוב כי שמע השם תפלתם ונדרו נדר לה' ושלמו אותו...

82. אלשיך תהלים פרק סה

- (ו) ...וידר ישראל לה' ויאמר, ועל ידי צדקה עושה להם יתברך נוראות כי יענם...